

Sotsiaalministeerium

Meie: 30.09.2025 nr 59

info@sm.ee

Eesti Puuetega Inimeste Koja arvamus sotsiaalministri määrusele Nõuded sotsiaalteenuste elukeskkonnale

Eesti Puuetega Inimeste Kojale on saadetud arvamuse avaldamiseks sotsiaalministri määrus, mis reguleerib hoolekandeteenuste elukeskkonna nõudeid. Täname kaasamise eest!

Toetame seni kehtinud teenuste tervisekaitsenõuete koondamist ühte määrusesse – see vähendab dubleerimist ja toob reeglid ühtsesse raamistikku. Tunnustame määruse sõnastust, mitmetes eelnõu punktides ja seletuskirjas on rõhutatud inimese väärikust, privaatsust ning enesemääramisõigust. **Kuna määruse sõnastus on üsna paindlik ja üldsõnaline ja paljud põhimõtted on lahti kirjutatud seletuskirjas, kuidas elukeskkonda kujundada, siis on oluline, et seletuskiri jõuaks ka teenuseosutajate praktikasse. Teeme ettepaneku, et määruse põhjal valmiks ka lihtsasti loetav käsiraamat/juhend, mis toetaks teenuseosutajaid turvalise, inimkeskse, väärrika keskkonna loomisel.**

Maa-ala nõue

Eelnõu § 2 lõige 1 kohaselt on maa-ala kohustuslik nt kinnises lasteasutuses, üldhoolduses ning ööpäevaringsel erihooldusel vaid juhul, kui teenust osutatakse kohtumääruse alusel. Seletuskiri ise põhjendab maa-ala vajalikkust kontrollitud ja ligipääsetava õuekeskkonna tagamiseks ning psüühikahäirega inimeste heaolu toetamiseks. Jääb arusaamatuks, miks pole ööpäevaringsele teenusele kehtestatud maa-ala nõuet, kuivõrd inimesed veedavad teenustel suure osa oma ajast ning ka elust.

§ 2 lõige 5, mis ütleb, et lõikes 1 nimetatata teenuste puhul, mis on majutusega, peab teenusesaajale olema teenuse ruumide läheduses tagatud ohutu ala värskes õhus viibimiseks, kus on istumiskohad ja võimalus tegevusteks vastavalt teenusesaajate vajadustele. Nõuet ei kohaldata varjupaigateenusele,

EPIKoja hinnangul on kahe paragrahvi nõue liialt leebe ega taga inimesele hoolekandeesutuse alal turvalist ja sisukat vabas õhus viibimise võimalust.

EPIKoja seisukoht: § 2 lg 1 p 5 sõnastada nii, et maa-ala nõue kehtikslisaks kinnises lasteasutuses ja üldhoolduses **kõigile ööpäevaringse erihoolduse** osutamise juhtudele, mitte ainultkohtumääruse alusel osutatavale ööpäevaringsele erihooldusteenusele.

Magamistubade täituvus – maksimaalselt 1–2 inimest kõigil majutusega teenustel

Eelnõu § 9 lõike 2 kohaselt võib ööpäevaringsel erihooldusteenusel äärmusliku abi- ja toetusvajadusega isikuid ühes magamistoas elada erandjuhtudel kuni kolm. Kolme inimese majutamine ühte magamistuppa on lubatud ainult erandjuhtudel, näiteks mil teenusesaajad vajavad ulatuslikku ööpäevaringset järelevalvet või kõrvalabi, ei saa öisel ajal olla iseseisvalt või väiksemas ruumigrupis ning ei ohusta üksteise turvalisust ega heaolu.

Eelnõu § 12 lõige 3, mis sätestab, et ööpäevaringsel üldhooldusteenusel olulise kõrvalabi vajaduse ja sügava liitpuudega teenusesaajate magamistuba võib olla maksimaalselt neljakohaline.

EPIKoda on seisukohal, et määruse säte tuleb selgelt sõnastada, et kõigi teenuste puhul võib magamistoas elada kuni kaks teenust saavat inimest. **Võrdse kohtlemise, inimväärikuse ja inimkeskse lähenemise seisukohalt on oluline, et haavatamas olukorras inimeste puhul arvestatakse sarnaselt teistega maksimaalselt kahe inimese ühes toas ööbimise põhimõtet.** Kolmekohalised magamistoad ei paku ega taga inimkesksust, privaatsust ega tavapärast kodusarnast keskkonda. Liitpuudega (äärmusliku abi- ja toetusvajadusega) inimestel on õigus viibida ja puhata rahulikus keskkonnas ja võimalikult privaatset, sõltumata piiratud võimalustest enese tahet väljendada. Nagu määruse seletuskiri ütleb, siis *magamistuba on ruum, kus inimene puhkab ja taastub kõige intensiivsemalt. Seetõttu peab see võimaldama piisavat privaatsust ja omaette olemise võimalust. Privaatsus suurendab turvatunnet, toetab enesemääramisõigust ja tugevdab usaldust teenuseosutaja vastu.* Suure abi- ja toetusvajadusega (liitpuudega) inimesed võivad vajada igaõiselt mitmeid kordi asendivahetust, harv ei ole katkendlik uni, unehäired, oma vajadustest väljuhäälselt/valjuheliiselt märku andmine, ka öised hügieeniprotseduurid, mis aga segavad teiste und ega taga rahulikkust ja inimväärselt väljapuhkamist.

EPIKoja seisukoht: Kuna teame, et teenuseosutajatel võib olla keeruline nõude täitmist lühiajalises perspektiivis tagada ning riigil ja kohalikel omavalitsustel kohtade küsimusega tegeleda, teeme ettepaneku, et teenuseosutajatele antakse kuni 7-aastane üleminekuaeg 1-2-kohaliste tubade nõude täitmiseks. Samuti palume sõnastada, et uute teenuskohtade loomisel arvestatakse 1-2-kohaliste magamistubadega määruse jõustumise hetkest.

Päeva- ja nädalahoid

Eelnõust: § 9 lõike 8 kohaselt: *Päeva- ja nädalahoiuteenuse osutajal ei pea olema § 9 lõike 1 punktis 1 sätestatud nõuetele vastavat magamistuba, kui sama lõike punktis 2 nimetatud ruumis on ühe teenusesaaja kohta vähemalt 8 m² põrandapinda.* Päeva- ja nädalahoiuteenuse osutajal ei pea olema magamistuba, kui elutoas või muus vaba aja veetmiseks ette nähtud ruumis on ühe teenust saava isiku kohta vähemalt 8 ruutmeetrit põrandapinda. Nõude kehtestamisel on lähtutud sellest, et kogukonnas elamise teenuse ja ööpäevaringse erihooldusteenuse osutajal peab teenust saava isiku kasutada olema magamistuba, kus isiku kohta on vähemalt 6 ruutmeetrit magamistuba põrandapinda ja lisaks elutuba või muu ruum vaba aja veetmiseks arvestusega, et ühe teenust saava isiku kohta on ruumis vähemalt 2 ruutmeetrit põrandapinda. Päeva- ja nädalahoiuteenuse osutajatel ei ole sageli isikutele kasutada anda eraldi magamistube, kuid sel juhul peab teenuse osutamise ruum olema isiku kohta vähemalt 8 ruutmeetrit suur.

§ 9 lõige 9 kohaselt juhul, kui teenust saav isik vajab voodikohta, peab päeva- ja nädalahoiuteenuse osutaja tagama talle sobiva voodi ja tema soovi korral voodite eraldamiseks vaheseina, kardina, sirmi või muu ruumi liigendamist võimaldava vahendi kasutamise, ning ruum ja selle sisustus peavad vastama osaliselt samadele nõuetele, mis on kehtestatud magamistoale.

Kehtiv erihoolekandeteenuste tervisekaitsenõuete määrus sätestab erihoolekandeteenusel magamistuba nõude nii kogukonnas elamise kui ka ööpäevaringisel teenusel. Seega jääb arusaamatuks, miks eelnõu autorid võimaldavad päeva- ja nädalahoiuteenusel loobuda magamistuba nõudest olukorras, kus inimesed kasutavad ööbimisega teenust. **See, et teenuseosutaja on kohustatud teenuse pakkumisel lähtuma ainult samadest ruutmeetritest nagu tehakse seda ööpäevaringisel teenusel ei ole õigustuseks, et riivatakse inimese privaatust ja inimväarikust.** Sätte sellisel kujul sõnastamine annab teenuseosutajatele võimaluse teenusekasutajaid panna ööbima ühisesse ruumi olenemata inimeste arvust (eraldades inimeste magamiskohti ainult sirmide või teisaldatavate vaheseinadega). Arvestades, et paljud päeva- ja nädalahoidu saavad inimesed ei saa verbaalselt ka oma soove ja vajadusi väljendada, on äärmiselt murettekitav ja põhjendamatu, et on jäetud teenuseosutajatele nii lai kaalutlusruum nõuete osas. **Teenusel viibib inimesi, kes veedavad valdava osa kuust teenuseosutaja juures, sh ööpäevaringselt. Ei ole mõeldav, et inimestele ei ole tagatud magamistuba, eraldi puhkamise ja olemise võimalust jms.**

EPIKoda avaldas 10.12.2024 arvamust tervisekaitsenõuete määrusele¹, kus samale teemale tähelepanu juhtisime (kahjuks pole eelnõu juurde lisatud arvamusi, see on leitav EPIKoja

¹ <https://eelnoud.valitsus.ee/main/mount/docList/e5f70ae2-421a-45af-91d7-e9d9dd7195e5>

kodulehelt²). EPIKoja ettepanekuid arvesse ei võetud. Peale eelnõu kooskõlastus tegime tervisekaitsealaste teemal Sotsiaalministeeriumile ka 11.12.2024 e-maili vahendusel pöördumise, mille vastuse kohaselt oli Sotsiaalministeerium sunnitud leevenduse võrreldes ööpäevaringse teenusega looma, et praegused diferentseeritud hinnaga igapäevaelu toetamise teenuse osutajad saaksid jätkata päeva- ja nädalahoiuteenuse osutajatena. Ministeeriumi hinnangul ei ole pooltel tänastest teenuseosutajatest võimalik kõigile teenuse saajatele eraldi magamistuba tagada, kuna teenuse osutamise hooned ei võimalda magamistubasid luua. Magamistoa nõude kehtestamine tähendab, et paljud teenuseosutajad ei vastaks uuele päeva- ja nädalahoiuteenusele kehtestatud ruuminõuetele ja oleksid sunnitud teenuse osutamise lähiajal lõpetama, mis omakorda toonuks kaasa praegustele teenuse saajatele teenuse katkemise ja teenuse järjekorda sattumise. Sotsiaalkindlustusamet on andnud meile informatsiooni, et nende hinnangu kohaselt on umbes kuus asutust, kes ei kvalifitseeruks magamistoa nõude kehtestamisel tervisekaitsealastele. Puuetega inimeste konventsiooniga liitumisel on Eesti võtnud endale kohustuse, et kõik puudega inimesed on seaduse ees võrdsed ning neil on ilma mingi diskrimineerimiseta õigus seaduse võrdsele kaitsele ja võrdsetele hüvedele.

EPIKoja seisukoht: Arvestades erihooletamise alarahastust, mõistame, et teenuseosutajatel võib olla keeruline nõude täitmist lühiajalises perspektiivis tagada, mistõttu teeme ettepaneku, et teenuseosutajatele antakse 5-aastane üleminekuaeg nõude, mille kohaselt tuleb päeva- ja nädalahoiuteenusel tagada magamistoad, täitmiseks. Samuti palume sõnastada, et uute teenuskohtade loomisel arvestatakse eraldi magamistoa nõudega sarnaselt ööpäevaringse teenusega määruse jõustumise hetkest.

Varasemalt oli erihooletamisteenuste tervisekaitsealaste määruses toodud välja nõue, et kuni kümne elaniku kohta kogukonnas elamise teenusel või ööpäevaringisel erihooletamisteenusel, peab asutuses olema üks valamuga tualettruum ja duši või vanniga pesemisruum. Uues määruses miimumnõuet inimeste arvu osas pole. EPIKoja hinnangul võib see tingida olukorra, kus teenuseosutajad ei taga piisavalt tualett- ja pesemisruume elanike kohta ning seetõttu kannatab hooletamisasutuses teenusel olevate inimeste privaatsus ning õigeaegsed hügieenitoimingud.

EPIKoja seisukoht: Ka uues määruses peavad olema sätestatud kõikide teenuste lõikes suhtarvud tualett- ja pesemisruumide tagamise kohta, et tagada teenusel olevate inimeste privaatsus ning õigeaegsed hügieenitoimingud.

² <https://epikoda.ee/uudised/eesti-puuetega-inimeste-koja-arvamus-tervisekaitsealased-erihooletamisteenustele-ja-eraldusruumile-eelnou/>

Paindlikkus ruumi pindala vähendamises

Eelnõu kohaselt võib *põhjendatud juhul* teenusesaaja kohta arvestatav pindala olla nõutust kuni 10% väiksem, kui see on sobiv ning turvaline.

Paindlikkus teenuse osutamisel on tervitatav, kuid vältima peab teenuse kvaliteedi langust, st peab olema väga põhjendatud pindala vähendamine. Ettepanek on, et teenuseosutajad dokumenteeriks riskianalüüsis mõju inimese privaatsusele, ohutusele ja ligipääsetavusele. 8 m² toa suuruse puhul on 10% ruumi suuruse vähenemine märgatav arvestades, et näiteks magamistoas on vajalik voodile tagada ligipääs mõlemalt poolt.

EPIKoja seisukoht: ... Sätestada teenuseosutajatele kohustus dokumenteerida riskianalüüsis mõju inimese privaatsusele, ohutusele ja ligipääsetavusele

Varjupaigategenus

Juhime tähelepanu eelnõu § 3 lõikele 8, mis sätestab, *et teenusesaajale peab olema tagatud võimalus lähedaste, tervishoiutöötaja või muu spetsialistiga suhelda ning läbida vajalikud terviseuuringud privaatselt. Nõuet ei kohaldata varjupaigategenusele.*

Ka varjupaigategenust kasutades võib inimesel olla vajalik äkiliselt arstiabi saamine ning on õigustatud, et talle oleks tagatud privaatsus, sh võib varjupaigategenusel oleval inimesel vaja suhelda sotsiaaltöötajaga vmt sotsiaalhoolekande spetsialistiga või pereliikmega.

EPIKoja seisukoht: Sätestada määruses, et nõuet kohaldatakse ka varjupaigategenusel vajaduse korral.

Riskianalüüs

Eelnõu kohaselt on laste teenustel riskianalüüs kohustuslik iga 3 aasta järel või ulatusliku rekonstrueerimise korral. Palume sama põhimõtet rakendada ka täiskasvanute majutusega teenustele.

EPIKoja seisukoht: Ka täiskasvanutele mõeldud majutusega teenuste puhul peab riskianalüüs iga 3 aasta järel või ulatusliku rekonstrueerimise korral kohustuslik olema.

Määruse rakendamine

§ 15. alusel määruse § 3 lõikes 2 sätestatud kohaldatakse hoolekandeesutustele, mis projekteeritakse pärast käesoleva määruse jõustumist.

Sõna „projekteeritakse“ jätab vaidlusmomendi kas piirmoment on projekti algus, projekteerimislepingu sõlmimine, põhiprojekti valmimine või ehitusloa/-teatise taotluse esitamine? Selge piirimäära puudumisel

on risk vaidlusteks (nt „projekt algas enne kuupäeva, seega uus nõue ei kehti“). **Arvestades, et projekteerimise käigus on võimalik projekti muuta, teeme ettepaneku lugeda piiriks ehitusloa taotluse esitamist.**

EPIKoja seisukoht: Sätestada kohaldamisala kehtivuse algust hetkeni, mil pole esitatud ehitusloa taotlust.

Kokkuvõtvalt toetame seni kehtinud teenuste tervisekaitsenõuete koondamist ühte määrusesse – see vähendab dubleerimist ja toob reeglid ühtsesse raamistikku. Tunnustame määruse sõnastust - mitmetes eelnõu punktides ja seletuskirjas on rõhutatud inimese väärikust, privaatsust ning enesemääramisõigust. Siiski ei pea me võimalikuks määrust välja toodud punktides kooskõlastada ega ka heaks kiita ning oleme seisukohal, et tehtud ettepanekud on vajalikud ning olulise tähtsusega, et tagada teenusel viibivate inimeste heaolu, privaatsus ja õigused ning sätete kooskõla ÜRO Puuetega inimeste õiguste konventsiooniga.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)

Maarja Kraiss-Leosk

Tegevjuht

Kristi Kähär;
Toetuste ja teenuste nõunik
+372 5401 0462; kristi.kahar@epikoda.ee